

RECENZJA PROF. JACKA RAJCHELA

Chociaż nie prowadzimy na co dzień takich obserwacji, codziennie jesteśmy świadkami swoistej przebudowy otaczającej nas rzeczywistości, i to zarówno w kontekście materialnym, jak i niematerialnym. Ta pierwsza, jako bardziej namacalna, łatwiej dociera do naszej świadomości, odbiorcami tej drugiej jesteśmy mniej lub bardziej świadomie.

W wymiarze materialnym najbardziej spektakularnym przykładem postępujących zmian otaczającego nas środowiska jest tworzenie się antropogenicznych nawarstwień w obrębie miejskich aglomeracji, czego dobitnym przykładem jest stale podnoszony poziom naszych jezdni i chodników. Miąższość takich narastających stuleciami utworów może osiągać kilka metrów, jak to stwierdzono w wielu miejscach na terenie Krakowa, z Rynkiem Głównym na czele. Któż z nas nie zatrzymał się zaciekawiony widokiem ściany wykopu pod kolejną inwestycję, ujawniającą różniące się kolorystycznie i strukturalnie naprzemianległe warstwy kulturowe – „zapisane” dziedzictwo historii miasta i jego mieszkańców. Każda odkopana nawierzchnia, każda warstwa tynku, każda warstwa popiołu będącego świadkiem pożaru miasta, każde cmentarzysko pozwalają nam „teleportować” się do przeszłości, nie zawsze dostępnej poprzez archiwa, przekaz literacki czy ikonograficzny.

Kraków, z jego burzliwą i długą historią, jest doskonałym obiektem do prowadzenia badań kulturowych nawarstwień. Recenzowana książka jest najlepszym przykładem różnorodności stosowanych w tym celu technik i metod badawczych: od klasycznych wykopalisk archeologicznych prowadzonych na wytypowanych lokalizacjach lub informacji zbieranych przy okazji prowadzonych prac ziemnych przy rozbudowie infrastruktury miasta, poprzez zaawansowane techniki geofizyczne, badania geologiczne, antropologiczne, hydrogeologiczne, chemiczne, izotopowe, metalurgiczne, architektoniczne, konserwatorskie i inne. Te wzajemnie uzupełniające się metody badawcze pozwalają zrekonstruować nie tylko materialną przeszłość Krakowa, wydobyć na światło dzienne obiekty, o których istnieniu nie mieliśmy pojęcia, ale również dostarczają nam informacji o codziennym życiu jego mieszkańców.

Wypada pogratulować pomysłodawcom zorganizowania forum naukowego *Nawarstwienia historyczne miast* skupiającego interdyscyplinarne grono naukowców z różnych uczelni i ośrodków badawczych, kierujących się nadrzędną ideą poszerzania wiedzy o historii niepowtarzalnego Krakowa przez badania jego warstw kulturowych.

Kraków, wrzesień 2012 r.

prof. dr hab. inż. Jacek Rajchel

RECENZJA PROF. ZDZISŁAWA NOGI

Interdyscyplinarność bywa powszechnie deklarowanym postulatem badania naukowego, rzadko jednak realizowanym. Najlepszym dowodem na to, że warto podejmować te niełatwe zadania, jest niniejsza książka. Tu trzeba podkreślić, że koncepcja badania nawarstwień historycznych została zainicjowana nie przez historyków, lecz przez przedstawicieli nauk o Ziemi i nauk technicznych z Akademii Górniczo-Hutniczej, uczelni wprowadzającej z długą i piękną historyczną tradycją, ale zorientowanej na przyszłość, na nowe technologie. Wykorzystanie do badań nad naszym dziedzictwem narodowym technik i możliwości różnych nauk uważam za wielkie osiągnięcie. Organizatorom udało się skupić szerokie grono badaczy wykorzystujących do poznania przeszłości Krakowa i innych miast zróżnicowane narzędzia badawcze. Czytelnik książki znajdzie w niej nie tylko „nowe” obrazy z przeszłości, ale może zapoznać się z instrumentarium warsztatowym stosowanym w różnych dziedzinach nauki. Skoordynowane badania zespołowe nad przeszłością miast stwarzają szansę na wypełnienie luk, na uzupełnienie i weryfikację wyników pozyskanych różnymi metodami, wykraczającymi poza tradycyjne rozumienie źródła historycznego.

Teksty „archeologiczne” zawierają wyniki najnowszych badań prowadzonych w różnych częściach dzisiejszego Krakowa. Kompleksowe badania Rynku przyniosły odkrycie cmentarzyiska z okresu przedlokacyjnego. Otrzymaliśmy nowe spojrzenie na problem osadnictwa prehistorycznego na terenie dzisiejszej Nowej Huty, Gródka. Kilku innych Autorów podjęło szczegółowe badania nad wybranymi fragmentami przestrzeni miejskiej. Poruszono nadto zagadnienie kluczowe dla funkcjonowania miasta – zaopatrzenia w wodę – w szerokim kontekście gospodarczym, społecznym i w aspekcie analiz chemicznych. Przedstawiono wykorzystanie nowych metod badań metaloznawczych i geoelektrycznych do odkrywania przeszłości.

Wyniki osiągnięte przez badaczy z różnych dyscyplin pozwalają na optymistyczne spojrzenie w przyszłość. Niełatwa droga interdyscyplinarności badań nad nawarstwieniami kulturowymi przyniesie z pewnością fascynujące wyniki. Dlatego warto kontynuować zapoczątkowaną przed kilku laty inicjatywę wspólnych działań i koordynować wysiłki badaczy odkrywających przeszłość naszych miast na cyklicznym forum naukowym.

Kraków, wrzesień 2012 r.

prof. dr hab. inż. Zdzisław Noga